

Mnogo njegovih dram je prevedenih v razne jezike. On ni bil le eden največjih pesnikov norveških, marveč cele severne literature evropske. Tega velikega moža odkritega, plemenitega srca, odločne besede, tega prijatelja in zaščitnika vseh zatiranih in teptanih ljudi poznamo dobro mi Slovani.

Gorko se je zavzel svoj čas za Poljake proti Rusiji, potem za Poljake proti Prusiji in v zadnjih časih za Slovence na Ogrskem. V živahno polemiko se je bil spustil veliki norveški rodoljub z ogrskim ministrom Apponyijem, v kateri je protestiral proti temu, da bi ta Apponyi, ki je bil na Ogrskem neizprosno sovražnik vsaki narodnosti, izvzemši madjarsko, prišel na mirovni kongres pred dvema letoma v Monakovem. Takrat je razkril strmečemu svetu, kaj uganjajo Madjari s Slovaki. In taki ljudje naj bi posejali mirovne kongrese! Vse evropsko časopisje se je bavilo z bojem Björnstjerna, ki ga je bil z Apponyijem, vsa Evropa je videla barbarstvo v Ogrski nasproti Slovanom.

Zato smo mu pa avstrijski Slovani hvaležni, da je pokazal svetu, kako se nam godi.

Nemško delo.

Südmarka je imela v 1909. letu 550.000 K dohodkov, torej za celih 100.000 kron več nego prejšnje leto. Nanovo se je ustanovilo 115 podružnic, število članov znaša 71.000. Za naseljevanje je izdala leta 1908 — 190.529 K, leta 1909 — 159.431 K. Te vsote so izključno porabili ob naši jezikovni meji.

Za Roseggerjev fond je nabranih že 2.000.000 kron; zbiranje se nadaljuje ter je nanovo že podpisanih zopet 100 prijav po 2000 K. Za imenovani nemški bojni fond je prispevalo po 2000 K ali še več 25 okrajnih zastopov (štajerskih), 71 občin, 41 hranilnic, 16 bank in podobnih denarnih zavodov, 25 industrijskih podjetij, 3 gospodarske zadruge, 34 kamenov so zložili nemški visokošolci. 23 kamenov nemški „turnarji“ in pevski društva itd. Izmed posameznih kronovin je največ prispevala za Roseggerjev fond Češka (316 kamenov), Dunaj (238 kamenov). Na tretjem mestu je Štajerska s 126 kameni. Na Kranjskem samem se je dobilo 11 kamenov in 1 na Primorskem. Nemčija je udeležena pri tej zbirki s 102 kamenoma ali 204.000 kronami.

Letošnji glavni zbor Südmarka se sedaj vrši t. j. 7. in 8. maja, v Linen. V petek, t. j. 21., letu svojega obstanka je poskočilo število članov Südmarka od 55.701 na 70.646, kar znači zares mogočno organizacijo s približno 850 podružnicami. Za tekoče leto je Südmarka že izdala geslo: 100.000 nas mora biti! Podružnice že gredo s podvojeno silo na delo, da pridobijo Südmarki zahtevanih 100.000 članov.

Črnogorski prosvetni proračun.

Službeni list črnogorske vlade „Glas Crnogorca“ objavlja sankcionirani državni proračun za l. 1910.

odbojna sila, kakršna pač je, mora biti močnejša od privlačnosti sonca, privlačnost sonca pa je taka, da bi se mogli mi težko premikati brez pomoči parne uprege, ako bi bili prenešeni na solnčno površino.

Vidi se, kakor nekaka znanstvena šala, ko se trdi, da ni ona tajna sila, ki se po svojih učinkih pokazuje močnejšo od najmočnejše privlačne sile v našem solnčnem sistemu, nič drugega nego pritisk svetlobe. Ali s pozicijami se da dokazati, da to ni šala, marveč istina.

Glava komete, s premerom od 20.000 do 1.000.000 milj, je sestavljena iz meteorskih ali zrnatih tvari, ki so pod vplivom solnčne toplote podvržene premembam.

Ko se komet približa soncu, se opazi prememba kemične sestave. Tvarina kipi kakor vulkan ter pod vplivom svetlobe se oddaljuje iz glave ter ustvarja ono, kar imenujemo rep komete.

Skozi privesek Halleyevega komete, ki je lep, a strupen, pojde zemlja v noči 18. maja t. l.

Kaj se zgodi? — Nič!

Celotni izdatki ministrstva prosvete znašajo 540.474 K. Od tega odpade na ministrstvo samo 51.490 K, to je skoro deseti del vseh izdatkov, kar je razmeroma veliko. Za gimnazijo in bogoslovsko učiteljsko šolo znašajo stroški 91.640 K, za narodne šole 163.764 K, za narodno knjižnico in muzej 2870 K. Ostalo se porabi za cerkve, duhovništvo, duhovne sinode in samostane, ta znesek znaša 231.710 K, to je nad 40 % vseh izdatkov.

Zgradba „Učiteljske tiskarne“.

V ponedeljek, dne 2. t. m., so začeli v Franciskanski ulici v Ljubljani z zgradbo „Učiteljske tiskarne“. Enonadstropno poslopje bo stalo okrog 100.000 K. Železno-betonsko zgradbo je prevzela tvrdka Ast & Komp, iz Grada, ki je specializirana v takih delih. Zgradba mora biti gotova do 30. septembra letos. Hiša bo dolga 38 m, široka 17 m. V podzemlju bodo skladišča za papir, v visokem parterju bodo pisarnice in strojnica, v prvem nadstropju dvorana za stavce in pisarnice.

Slovensko učiteljstvo je v Avstriji prvo, ki ima svojo tiskarno; ono je prvo, ki si zgradi moderno, vsem zahtevam odgovarjajoče poslopje. Na zavednem učiteljstvu je sedaj, da se ta naš prevažni zavod čimbolj utrdi in razvije, da bo naša streha stala na trdnem, ne razrušenem temelju!

Iz naše organizacije. Kranjsko.

Vabilo h glavni skupščini društva učiteljev in šolskih prijateljev za okraj ljubljansko okolico, ki se bo vršila dne 2. junija t. l. ob 3. uri popoldne v „Narodnem domu“ s sledečim vzporedom:

1. Pozdrav predsednika.
 2. Poročilo tajnikovo.
 3. Poročilo blagajnikovo.
 4. Pregled računov in volitev dveh preglednikov računov.
 5. Volitev društvenega vodstva.
 6. Razni nasveti in predlogi.
- K polnoštevilni udeležbi vabi

o d b o r.

Učiteljsko društvo za šolski okraj Rudolfovo zboruje v soboto, dne 14. maja t. l., ob pol 11. uri dopoldne v dekliški šoli v Rudolfovem po naslednjem dnevnem redu:

1. O astronomiji s posebnim ozirom na Halleyev komet predava gosp. prof. dr. Fr. Čadež.
2. O rabi in pisavi novih šolskih tiskovin poroča tov. V. Gebauer.
3. Poročilo odbora o delovanju v minulem letu.
4. Volitev novega odbora.
5. Slučajnosti.

Polnoštevilne udeležbe pričakuje

o d b o r.

Trst.

Učit. društvo za Trst in okolico je imelo ob polovici aprila svoje glavno zborovanje v Trebčah.

Čeravno je bilo vreme zjutraj precej neugodno, burja je namreč žvižgala in plesala, da je bilo kaj, vendar je prihitelo približno 40 vremensko neustrašljivih in stanovsko zavernih udov na zborovanje, ki ga je otvoril predsednik tov. Stipe Ferluga, s krasnim govorom, v katerem je govoril po pesniško vznesenih pozdravnih besedah posebno na srce vaščanom, ki so se — povabljeni — udeležili

V preteklem stoletju je bila zajeta zemlja dvakrat od kometovega repa, in sicer v letih 1819. in 1861., ali to so zapazili samo astronomi. Na dan 18. maja bomo mogoče videli na nebu neobičajno svetlobo, morda bomo videli padanje meteorov, a drugih pojavov ne bo.

Rep ni tako strašan, kakor bi se moglo misliti zaradi kemične njegove sestave ali zaradi njegove daljave, ki znaša 20—120 milijonov milj. Zrak, ki ga udihamo, je gost kot železo v primeri s tankostjo kometovega repa. Skozi rep se more videti zvezde z enako njihovo svetlobo. Atmosfera zemlje ne bo trpela na nikakih posledicah v noči 18. maja.

Ako bi bil rep gostejši nego je v resnici, bi moglo biti to usodopolno za zemljo. Recimo, da se nahaja v repu veliko vodika. Atmosfera bi postala mehur plina, ki bi se v dotikanju s plamenom zažgal ter povzročil strašno eksplozijo. Vzemimo, da bi bilo mnogo takega plina, kakršnega rabimo mi: zadušilo bi se vse, kar je živega na svetu.

Sedaj pa ne bo nič hudega.

zborovanja v prav lepem številu. Zahvali se jim tudi za dar 15 K, katerega je poklonilo njihovo „Gosp. društvo“ za šolarske knjižnice. Tudi trebenskega župnika našega ljubljanskega g. Stefanuttija je prav presrečno pozdravil.

Potem, ko je bilo odobreno tajnikovo poročilo o društvenem delovanju, je poročal blagajnik tov. Pertot o gmotnem stanju društva, ki ima 128 K 23 vin. prebitka.

Knjižničar tov. Ante Valentič je pa povedal zborovalcem da je nakupilo društvo v dveh letih 370 mladinskih knjig in da ima sedaj nad 700 takih knjig z onimi vred, ki so jih nakupile šole in ki so tudi društvena last.

Vsekako lepo število v razmeroma tako kratkem času. Le tako naprej! V samopomoči je rešitev.

V poročilu o „Odseku za ljudska predavanja“ nam je povedal tov. Kleinmayr, da je bilo delovanje v odseku jako živahno in da je bil uspeh prav razveseljuj.

Predavanj je bilo 14 v mestu in okolici, in 1 predavanje na Goriškem; poslušalcev je bilo povprečno 200 pri vsakem predavanju. Tudi socialni odsek je bil kaj delaven, kakor je poročal tov. E. Sosič.

Sklenilo se je, da si bo društvo prizadevalo, da bi delali naši fantje zrelostno izkušnjo iz nemščine kot učni jezik; to pa zato, da bi se moglo zahtevati, da bi se nameščali na tukajšnjih nemških šolah naši ljudje, ki so zmnožili krvavo potrebnih deželnih jezikov, in ne nemški privandrani federbušarji, ki so primorani vsled razmer, da se jih nauče za silo, kajti Nemec ne more uspešno učiti v prvih razredih.

Izjemši odstopnih tov. Engelmanove in Grmeka in na njuni mesti izvoljenih tov. Sabadinove in Grbece se je potrdil stari odbor, ki se je konstituiral tako-le: Stipe Ferluga, predsednik; Sabadinova Iva, podpredsednik; Adalbert Stibel, tajnik; Jan Grbec, namestnik; Josip Pertot, blagajnik; Scheimerjeva Anica, namestnica; Ante Valentič, knjižničar; Ivan Vrščaj. A. Čok, Kristina Grdolova, Viktorija Boletova, Furlanov Martin, odborniki; Godinova Marija in France Bratož, namestnika. — V socialni odsek: tov. Bratož, Kos, Sabadinova, Sosič E. in V., Svagljeva, Daneu, Kleinmayr, Kossoven in Trobec. — V odsek za predavanja: Čok A., Sabadinova, Samec, Kos, Kleinmayr.

Slovenskim učiteljicam!

One tovarilke učiteljice, ki žele obiskovati gospodinjski tečaj v „Mladiki“ za velikih počitnic, naj se prijavijo odboru „Društva slov. učiteljic“ tekom 8 dni!

Srednješolski vestnik.

** Profesor dr. Elsner na celjski višji gimnaziji, ki je toliko slovenskih dijakov vrgel iz nemščine in žalil v razredu odvetniški stan, je dobil dopust za tri mesece zaradi bolezn. Nadomestuje ga povečem suplent dr. Jedlička.

** Filozof — gimnazijec. V Jaremežah se je v bližini Prutovega slaba ustrelil gimnazijec Schwab. Na listič je zapisal te-le besede: „Odstopam svoj prostor močnejšemu, ker nočem biti mrtvo truplo v vretju življenja“.

** Češki profesorji proti škofu. Pred kratkim časom je pozval brnski škof grof Huyn vse katehete na moravskih srednjih šolah, naj zahtevajo na uradnih profesorjskih konferencah odstranitev učne knjige: Dr. J. Novak: Izbrana dela češke književnosti, to pa zato, ker je v tej knjigi tudi ocena znamenitega — toda protiklerikalnega — pesnika Macharja. Osrednje društvo čeških profesorjev v Pragi je priobčilo na to „Odprto pismo“ škofu Huynu, v katerem pravi med drugim: „Smatramo za svojo dolžnost, da protestujemo kar najodločneje proti Vašemu neupravičenemu in neumestnemu vmešavanju v notranje zadeve čeških srednjih šol ter proglašamo, da se hočemo proti temu braniti na primeren način“. Toda še preden je bil ta protest objavljen v časopisih, je škof Huyn umaknil svoj ukaz. Spoznal je pač, da se je bil v svoji gorečnosti za katoliško stvar predaleč spozabil.

** Laška realna gimnazija v Gorici. Goriški mestni svet je imel dne 27. pret. mes. sejo, v kateri je razpravljal zopet o nameravani laški realni gimnaziji v Gorici. Sprejeli so soglasno resolucijo, v kateri se določa ustanovitev realne gimnazije v Gorici z laškim učnim jezikom; dovoljuje se še prispevek 3500 K; sedež gimnazije bo del prvega nadstropja hiše v ulici sv. Klare, ki je last občine; občina prevzame skrb za izvršitev ter stroške, kar presežejo zagotovljene prispevke; naroča se, poskrbeti dovoljenje za otvoritev take gimnazije s prihodnjim šolskim letom. — Računajo getovo tudi na veliko deželno podporo, ki jo zveza Pajer-Gregorčič najbrže tudi dovoli. — Laške realne gimnazije na stroške goriškega mesta, furlanskih občin in dežele ni prav nič potreba — ker bi vendar pri dobri volji Lahov lahko imeli v Gorici srednje šole z laškim in slovenskim učnim jezikom, toda na državne stroške!

** V I. b razredu na goriški gimnaziji je za razrednika neki trd Nemec, ki

ga otroci ne razumejo in on ne njih. Vsestranska težava. Starši otrok se pritožujejo, kako otroci ne morejo napredovati v šoli zbog tega. Pa je tudi res neumerno, zakaj se pošlje med slov. dečke I. razreda trdega Nemca za razrednika. Pričakujemo, da to vendar že enkrat poneha! Kdo bo kriv neuspehov? Kako pridejo starši in otroci do tega, da trpe zaradi njega, ki ne ume njih govornice!

** Pismena matura na ženskem učiteljskem v Gorici se je začela v ponedeljek, dne 2. t. m.

Književnost in umetnost.

Zvonček ima v 5. številki t. l. to-le vsebino: 1. Zlati maj. Jos. V. andot. Pesem. — 2. Strugar Pavel Pavlovič. Teodor Storm — Fr. Ločniškar. Povest. — 3. Gad. Ladislav Ogorek. Poučna črtica s podobo. — 4. Komu najprvo? Ivan Stukelj. Povest s podobama. — 5. Sinček. Jos. V. andot. Pesem. — 6. Gluha ušesa. E. Gangl. Pesem s podobo. — 7. Upanje je življenje. I. P. Cvetan. Povest. — 8. Delu — plačilo! E. Gangl. Povest s podobo. — 9. Jakob Tajca. Fran. Košir. Povest. — 10. Na zeleni gori. Bogumil Gorenjko. Pesem. — 11. Pomladanska. Fran. Žgur. Pesem. — 12. Fantje od fare. Engelbert Gangl. Pripovedke. — 13. Pomlad. Zorislav. Pesem. — 14. Pouk in zabava. — Rebus. — Zastavica v podobah. — Rešitev besedne uganke v četrti številki. — Stroj, ki ga goni solnce. — Cerkev iz enega drevesa. — Koliko vina pridelajo v Kaliforniji. — Koliko časa živi konj? — Veliko gadov se nam obeta. — Svinec. — Kotiček gospoda Doropoljskega.

Slovenska Matica javlja: Knjige za 1909. leto je še dobiti. Zeleti je, da se za njih oglašajo vsi bivši člani. Tudi je potrebno, da imajo knjige za to leto vsi tisti, ki so se letos že oglašili kot Matični člani ali se šele mislijo oglašiti. Minulega leta je namreč izšel I. del „Koroške“ in letos izide II. del. Le, kdor je obe leti član, ima torej celotno delo. Slovenski zemljevid se zdaj tiska v državnem geografskem zavodu na Dunaju. Gotov bo okoli novega leta. Ker so stroški veliki, naj bi se oglašali tudi naročniki v sorazmernem številu.

Politiški pregled.

* Novi avstrijski tiskovni zakon. Tiskovni odsek parlamenta je svoje delo o reformi tiskovnega zakona skoraj dovršil. Preden pride zakonski načrt v plenem zbornice, se bo prej vršila anketa, na kateri bodo sodelovali tudi zastopniki časniških korporacij.

* Ljudsko štetje v Združenih državah se je pričelo 15. aprila t. l. Sodijo, da bo trajalo 30 dni. Stroški so proračunjeni na 60 milijonov kron in z ljudskim štetjem je zaposlenih 65.000 oseb. V merodajnih krogih menijo, da naštejejo skupno okoli 90 milijonov ljudi.

* Prepovedana organizacija naprednega ženstva. Namestništvo moravsko ni potrdilo pravil društva naprednih žen na Moravskem, dasi se je označilo delovanje društva le kot prosvetno, narodno, socialno in gospodarsko in niti z besedo ne kot politično. Sveti Birokracij je še vedno patron Avstrije.

* Nova škofa za Djakovo in Senj. Uradni list je priobčil imenovanje dr. Krapca, generalnega vikarja zagrebske škofije, škofom djakovskim, posvečenega škofa in kapitulnega vikarja senjskega, Roka Vučića, pa škofom združenih škofij senjske in modruške.

* Novi dunajski župan potrjen. Z Dunaja poročajo, da je cesar potrdil izvolitev dr. Neumayerja dunajskim županom.

* Nemški proračun za prošlo leto izkazuje glasom „Vossische Zeitung“ suficita 70 milijonov mark. Pri nas pa 220 milijona posojila!

* Nemški katoliški shod se vrši letos v Avgsburgu od 21. do 25. avgusta.

Glasnik obrambnega odseka.

Deželnemu poslanecu Ravnikarju v album. Dne 1. t. m. so na shodu v Vačah nesramno napadali in neosnovano blatili tudi učiteljstvo. Na tem shodu je „tovariš“ Ravnikar propagiral za izobraževalno in gospodarska društva, na drugi strani pa dopuščal, da se je nesramno rohnelo zoper delo v tem smislu in morebiti celo sam aranžiral napade na svojega stanovskega tovariša Blagajneto. Ozadje vsemu je, da tov. Blagajne ne trobi v klerikalni rog in ni toli neznačajan, da bi plašč obračal po vetru. Vemo, gospodje, da hočete s terorizmom, hujskanjem denunciantstvom — namen posvečujo sredstva! — uničiti do zadnjega vse in si vsa podvreči bodisi na ta ali oni način. Vaše besede posvečenega glasila „Slovenca“ značeni poteno učiteljstvo. Tu jih priobčujemo, da bo učiteljstvo vedelo, kakšno delo podpirajo naši stanovski tovariši Slomškarji: Zborovalci so ogorčeno obsodili izobraževanje učitelja Blagajneto Sirovost in demoralizacija, ki je zanešana med sokolske mladeniče, kriči po maščevanju. (Op. ured.: Maščevanje — Trseglavovi moralni